

Till
Arbetsmarknadsdepartementet
diarienummer A2023/01688

Svensk sjuksköterskeförening Dnr 12/16/24

Svensk sjuksköterskeförening är sjuksköterskornas professionsförening. Vi är en ideell förening som företräder professionens kunskapsområde omvårdnad. I över hundra år har vi tagit ansvar för och engagerat oss i omvårdnad – i forskning, etik, utbildning och kvalitet – för patientens, vårdens och hela samhällets bästa.

Remissvar - (SOU 2023:97) Ut ur utsatthet

Svensk sjuksköterskeförening tillsammans med sektionen Riksföreningen för skolsköterskor, härnäst gemensamt benämnt Svensk sjuksköterskeförening, tackar för möjligheten att lämna synpunkter.

[Svensk sjuksköterskeförening](#) har tagit del av utredningen och väljer att svara utifrån ett barn- och ungdomsperspektiv.

[Svensk sjuksköterskeförening](#) har följande synpunkter på utredningen.

[Svensk sjuksköterskeförening](#) kan inte nog påpeka hur viktigt det är att, i hela processen, verkligen ha barnkonventionen och barnets rätt att skyddas från alla former av våld i fullt fokus. Utredningens förslag har potential att minska det personliga lidandet för varje enskilt barn och samtidigt förbättra deras möjligheter att lämna sin utsatthet bakom sig och få en trygg och ordnad situation med goda förutsättningar framåt i livet.

Föreningen delar åsikten att elevhälsan är en viktig ingång för barns välbefinnande, och att de som arbetar inom elevhälsan behöver ha särskild kunskap om sexuell exploatering av barn. Det är av yttersta vikt att elevhälsopersonalen kan identifiera, förstå och bemöta utsatta barn på ett sätt som tar hänsyn till deras trauma, och att de kan hänvisa dem vidare till skydd, stöd och vård, antingen genom individuella program eller till mera specialiserad lågröskelverksamhet.

Föreningen instämmer i att det är av stor vikt att yrkesverksamma inom skolan har tydliga rutiner för att kunna öka möjligheten att upptäcka barn och unga som är utsatta för sexuell utsatthet. Det är nödvändigt att dessa yrkespersoner har den kunskap som krävs för att kunna identifiera tecken på sexuell exploatering samt förståelse för våldsutsatthet.

Föreningen ser positivt på användningen av screeningverktyget SEXIT som är ett medel för att kunna ställa relevanta frågor, ge ett bra bemötande och vidta lämpliga åtgärder. Spridningen av SEXIT för att möjliggöra användning på flera skolor är ett

initiativ vi stöder. Dessutom instämmer vi i vikten av att sådana frågor ställs vid flera tillfällen och på olika sätt för att ge den som är utsatt tillräckligt med tid och utrymme för att våga berätta.

Svensk sjuksköterskeförening ser positivt på att SBU tilldelas uppdraget att i samarbete med Socialstyrelsen kartlägga behovet och tillgången av metoder och arbetssätt för att screena för våld inom elevhälsan. Vidare stödjer vi initiativet att bedöma metodernas lämplighet och användbarhet.

Föreningen anser att frågor om våld ska finnas med i alla befintliga hälsoformulär som används på de regelbundna hälsobesöken inom elevhälsans medicinska insats, EMI. Det är av avgörande betydelse att dessa formulär utformas på ett känsligt och respektfullt sätt för att säkerställa att barn och unga känner sig trygga att dela eventuella erfarenheter av våld.

Föreningen stödjer även förslaget om det tilldelade uppdraget till Skolverket att utreda och presentera förslag på hur en satsning för att öka barns kunskaper om våld kan genomföras inom förskolan och samtliga skolformer. Det är av yttersta vikt att relevanta styrdokument ses över för att säkerställa hur arbetet för att upptäcka våld ska bedrivas inom ramen för skolans övergripande elevhälsoarbete.

Föreningen stöder utredningens förslag om att den som är utsatt och behöver hjälp ska kunna nå fram till tillgängligt stöd på ett självständigt sätt. Det är av avgörande betydelse att det finns lättillgänglig, sammanhållen och heltäckande information tillgänglig för alla som söker vägledning angående råd, stöd och vård för dem som utsatts för sexuell exploatering och/eller människohandel för sexuella ändamål. Vi betonar särskilt vikten av att sådan information görs tillgänglig för unga oavsett ålder och könsidentitet, samt att den erbjuds på flera språk och även är anpassad för barn och unga med funktionsnedsättningar.

Föreningen välkomnar förslaget att Barnombudsmannen bör tilldelas uppdraget att samla in barns och ungas åsikter och erfarenheter, och utifrån resultatet ta fram förslag på utformning av lättillgänglig information och tydliga kontaktvägar som kan utgöra stöd och hjälp för barn och unga. Vi noterar även att detta uppdrag kan integreras med det pågående arbetet som bland annat Socialstyrelsen och SBU har med att utveckla ett nationellt hälsoprogram för barn och unga. En sådan koppling kan skapa synergier och säkerställa en sammanhängande och effektiv strategi för att främja barns och ungas välbefinnande.

Stockholm 2024-05-

Oili Dahl
Ordförande
Svensk sjuksköterskeförening

Inger Torpenberg
Sakkunnig
Svensk sjuksköterskeförening

Mia Göransdotter Hammar
Ordförande
Riksföreningen för skolsköterskor

Åsa Råhlén
Ledamot
Riksföreningen för skolsköterskor

Carina Strömqvist
Ledamot
Riksföreningen för skolsköterskor

Till
Arbetsmarknadsdepartementet
diarienummer A2023/01703

Svensk sjuksköterskeförening Dnr 12/32/24

Svensk sjuksköterskeförening är sjuksköterskornas professionsförening. Vi är en ideell förening som företräder professionens kunskapsområde omvårdnad. I över hundra år har vi tagit ansvar för och engagerat oss i omvårdnad – i forskning, etik, utbildning och kvalitet – för patientens, vårdens och hela samhällets bästa.

Remissvar- (SOU 2023:98) Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras

Svensk sjuksköterskeförening tillsammans med sektionen Riksförbundet för skolsköterskor, härnäst gemensamt benämnt Svensk sjuksköterskeförening, tackar för möjligheten att lämna synpunkter.

[Svensk sjuksköterskeförening](#) har tagit del av utredningen och väljer att svara utifrån ett barn- och ungdomsperspektiv.

[Svensk sjuksköterskeförening](#) har följande synpunkter på utredningen.

[Svensk sjuksköterskeförening](#) kan inte nog påpeka hur viktigt det är att, i hela processen, verkligen ha barnkonventionen och barnets rätt att skyddas från alla former av våld i fullt fokus.

Utredningen har kommit fram till att det krävs fler studier för att få bättre förståelse för vad barn utsätts, och riskerar att utsättas för i dessa sammanhang. Detta håller föreningen med om och välkomnar. Samtidigt har utredningen kommit fram till att det finns tillräcklig kunskap om ohälsan hos den här gruppen av barn för att det ska vara angeläget att förstärka såväl det förebyggande arbetet och upptäckten som tillgången till skydd, stöd och vård. Detta instämmer föreningen i.

Utredningen föreslår följande: Om regeringen beslutar om en ny nationell strategi om våld mot barn bör den tydligt och uttalat omfatta att förebygga och bekämpa sexuellt utnyttjande i form av att barn skildras i bilder och filmer som sprids i pornografiska syften. Föreningen anser att skrivningen inte ska stanna vid **bör** utan anser att det måste till en skarpare skrivning såsom **ska**.

Samma gäller vid skrivningen om det nationella hälsoprogrammet för barn och unga, som bland annat Socialstyrelsen har i uppdrag att ta fram. Även här anser föreningen inte att det räcker med ett **bör** utan formuleras att det nationella hälsoprogrammet **ska** tydligt och uttalat omfatta att förebygga och bekämpa sexuellt

utnyttjande i form av att barn skildras i bilder och filmer som sprids i pornografiska syften. Föreningen kan glädjande nog konstatera att utredningen lyfter arbetet med framtagandet av det nationella hälsoprogrammet och vill påtala att det är en stor möjlighet att arbetet med att förebygga och bekämpa sexuellt utnyttjande av barn och ungdomar kan stärkas i programmet. Skolan och elevhälsan når alla barn och ungdomar och därför är det av största vikt att detta arbete lyfts in i det nationella hälsoprogrammet. Överlag anser föreningen att det är för mycket **bör** i förslagen. Vi har förståelse för att det handlar om förslag men vi önskar att det tydligare förs fram ett **ska** i förslagen. När barn och unga är inblandade i våldsutsatthet och riskerar att utnyttjas sexuellt i pornografiska syften anser föreningen att det aldrig kan räcka med **bör**.

Svensk sjuksköterskeförening ser positivt på att utredningen särskilt lyfter utsatta grupper såsom hbtqi-personer, barn och ungdomar med funktionsnedsättning, ungdomar med skadligt bruk eller beroende, barn och unga i samhällets vård, barn och unga som har utsatts för sexuella övergrepp eller annan utsatthet under barndomen, barn och unga som befinner sig i ekonomisk utsatthet, barn och unga i migration och barn och unga med koppling till kriminella miljöer. Vi anser att det är viktigt att det finns tydliga rutiner för att arbeta förebyggande och främjande för att fånga upp dessa grupper

Genomgående, i utredningen, lyfts samverkan fram. Föreningen anser att samverkan mellan förskola, skola, socialtjänst, primärvård, specialistvård, polismyndighet samt civilsamhället är avgörande för att vi ska kunna förhindra att barn och unga utnyttjas sexuellt i pornografiska syften. Riksföreningen delar därför utredningens analys om vikten av en bred samverkan.

Föreningen instämmer i att skolan spelar en avgörande roll i att främja diskussioner om sexualitet, samtycke och relationer samt att förebygga våld. Som en central del av barns och ungas uppväxt är skolan en viktig plats för detta arbete.

Vi stöder förslaget om att yrkesverksamma inom skolor bör ha tillgång till uppdaterat kunskapsstöd baserat på bästa tillgängliga kunskap. Regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att revidera och eventuellt komplettera befintligt stödmaterial för undervisning i alla skolformer angående ämnen såsom sexuella aktiviteter på nätet, sexuell riskutsatthet, digitalt våld och sexuellt utnyttjande genom spridning av pornografiskt material där barn förekommer.

Föreningen instämmer också i att regeringen bör ge Skolverket och Socialstyrelsen ett gemensamt uppdrag för att säkerställa att relevant, kunskapsbaserad information om sexuell riskutsatthet och sexuellt utnyttjande av barn i pornografiskt material finns tillgänglig i Vägledning för elevhälsa. Detta syftar till att öka möjligheterna att förebygga och identifiera utsatthet för våld i denna kontext.

Föreningen delar åsikten att det är avgörande att elever inte skambeläggs av vuxna när det gäller diskussioner om sex och pornografi. Undervisningen kring sex, samtycke och relationer bör normalisera dessa ämnen, samtidigt som den hanterar dem på ett kritiskt sätt. Skolverket är en viktig aktör som bör ta fram kunskapsstöd och handledningar inom området sexualitet, samtycke och relationer, inklusive

material anpassat för både grund- och gymnasieskolan, vilket också inkluderar anpassningar för elever med funktionsnedsättningar. Det är viktigt att undervisningen inte bara fokuserar på skyddsaspekter utan även inkluderar positiv sexualitet för alla skolformer, inklusive anpassade skolor. Målet är att alla barn ska kunna känna igen sunda relationer, skilja dem från riskabla situationer och ha kunskap om sexuellt våld både i verkligheten och på nätet.

Svensk sjuksköterskeförening stöder förslaget att utveckla kunskapen om verksamma metoder och arbetssätt, och att yrkesverksamma behöver stöd för att kunna ställa relevanta frågor. Det är av stor vikt att implementera metoder för tidigt universellt förebyggande arbete med en bred och hälsofrämjande ansats, såsom "Stopp min kropp", för att stödja samtal med barn i olika åldrar om kroppen, gränser och sexuella övergrepp. Vi ställer oss även positiva till metodstödet "SEXIT" för att underlätta samtal om sexuellt våld och pornografi. Det är av stor betydelse att yrkesverksamma ges verktyg för att hantera känsliga ämnen som sexuell hälsa, sexuell riskutsatthet och våldserfarenheter.

Stockholm 2024-05-

Oili Dahl

Ordförande
Svensk sjuksköterskeförening

Mia Göransdotter Hammar

Ordförande
Riksföreningen för skolsköterskor

Inger Torpenberg

Sakkunnig
Svensk sjuksköterskeförening

Åsa Råhlén

Ledamot
Riksföreningen för skolsköterskor